

Promemoria

Finansdepartementet
Finansmarknadsavdelningen
Fi2025/01512

Nya regler för att främja central clearing av OTC-derivat i EU

Juli 2025

Innehållsförteckning

1	Promemorians huvudsakliga innehåll	4
2	Lagförslag	5
2.1	Förslag till lag om ändring i lagen (2013:287) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om OTC-derivat, centrala motparter och transaktionsregister.....	5
2.2	Förslag till lag om ändring i lagen (2004:46) om värdepappersfonder	7
2.3	Förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)	8
3	Ärendet.....	9
4	EU:s förordning om OTC-derivat, centrala motparter och transaktionsregister	9
4.1	Bakgrund	9
4.2	Ändringsförordningen	10
4.3	Ändringsdirektivet.....	12
4.4	Det fortsatta arbetet inom EU.....	12
5	Lagändringar med anledning av ändringsförordningen	14
5.1	Överträdelser av EU-förordningen som kan leda till beslut om särskild avgift.....	14
5.2	Sekretess.....	16
6	Genomförande av ändringsdirektivet.....	18
6.1	UCITS-direktivet.....	18
6.2	Kapitaltäckningsdirektivet och värdepappersbolagsdirektivet.....	19
6.2.1	Riskhantering	19
6.2.2	Översyn och utvärdering avseende riskhantering.....	21
6.2.3	Tillsynsbefogenheter avseende riskhanteringen	21
7	Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser.....	22
8	Förslagets konsekvenser	22
9	Författningskommentar	24
9.1	Förslaget till lag om ändring i lagen (2013:287) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om OTC-derivat, centrala motparter och transaktionsregister.....	24
9.2	Förslaget till lag om ändring i lagen (2004:46) om värdepappersfonder	26
9.3	Förslaget till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)	27
Bilaga 1	Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2024/2987 av den 27 november 2024 om ändring av förordningarna (EU) nr 648/2012, (EU) nr 575/2013	

	och (EU) 2017/1131 vad gäller åtgärder för att minska alltför stora exponeringar mot centrala motparter i tredjeland och effektivisera unionens clearingmarknader	28
Bilaga 2	Rättelse till Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2024/2987 av den 27 november 2024 om ändring av förordningarna (EU) nr 648/2012, (EU) nr 575/2013 och (EU) 2017/1131 vad gäller åtgärder för att minska alltför stora exponeringar mot centrala motparter i tredjeland och effektivisera unionens clearingmarknader	29
Bilaga 3	Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2024/2994 av den 27 november 2024 om ändring av direktiven 2009/65/EG, 2013/36/EU och (EU) 2019/2034 vad gäller behandlingen av koncentrationsrisk som är en följd av exponeringar mot centrala motparter och av motpartsrisk i centralt clearade derivattransaktioner	30
Bilaga 4	Jämförelsetabell: Direktiven och svensk lag	31

1 Promemorians huvudsakliga innehåll

I promemorian föreslås de lagstiftningsåtgärder som behöver göras på grund av ändringar i EU:s förordning om OTC-derivat, centrala motparter och transaktionsregister och EU:s direktiv om värdepappersfonder.

Ändringarna innebär huvudsakligen följande:

- Finansinspektionen ska få besluta att ta ut en särskild avgift vid överträdelser av EU-förordningen i fler fall än i dag.
- En bestämmelse om överföring av sekretess till regeringen (Finansdepartementet) införs med anledning av en ny bestämmelse i EU-förordningen om informationsdelning i krissituationer.
- Begränsningen av en värdepappersfonds tillåtna exponering mot en och samma motpart vid transaktioner med derivatinstrument ska gälla alla derivatinstrument som inte har överlämnats för clearing hos en central motpart och inte bara OTC-derivat.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 25 juni 2026.

2 Lagförslag

2.1 Förslag till lag om ändring i lagen (2013:287) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om OTC-derivat, centrala motparter och transaktionsregister

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 1 § lagen (2013:287) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om OTC-derivat, centrala motparter och transaktionsregister ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

1 §¹

Finansinspektionen ska besluta att en särskild avgift ska tas ut av den som åsidosätter sina skyldigheter enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 648/2012 genom att

1. inte överlämna OTC-derivatkontrakt för clearing hos central motpart (artikel 4),

2. inte tillämpa rättvisa, skäliga, icke-diskriminerande och transparenta handelsvillkor vid tillhandahållandet av clearingtjänster (artikel 4.3a),

3. inte vidta alla rimliga åtgärder för att identifiera, förebygga, hantera och övervaka intressekonflikter vid tillhandahållandet av clearingtjänster (artikel 4.3a),

4. inte underrätta Europeiska värdepappers- och marknadsmyndigheten och Finansinspektionen om att positioner i OTC-derivatkontrakt inte har beräknats eller att positionerna överskrider relevanta tröskelvärden (artiklarna 4a.1 a och 10.1 a),

5. inte upprätta clearingarrangemang (artiklarna 4a.1 b och 10.1 b),

4. inte underrätta Europeiska värdepappers- och marknadsmyndigheten och Finansinspektionen om att positioner i OTC-derivatkontrakt inte har beräknats eller att positionerna överskrider relevanta tröskelvärden (artiklarna 4a.1 och 10.1),

5. inte upprätta clearingarrangemang (artiklarna 4a.1 och 10.1),

6. inte uppfylla de skyldigheter som följer av kravet om aktivt konto i enlighet med det som anges i artikel 7a,

7. inte beräkna sina aktiviteter och riskexponeringar i enlighet med det som anges i artikel 7b,

8. inte rapportera till Finansinspektionen i enlighet med det som anges i artiklarna 7b, 7d och 9.1,

¹ Senaste lydelse 2020:909.

6. inte se till att uppgifter om derivatkontrakt rapporteras eller tillhandahålls för rapportering till transaktionsregister (artikel 9.1 och 9.1a),

7. inte föra register över alla ingångna derivatkontrakt och varje ändring under minst fem år efter avslutande av kontraktet (artikel 9.2),

8. inte se till att uppgifter om derivatkontrakt rapporteras eller tillhandahålls för rapportering till Europeiska värdepappers- och marknadsmyndigheten i de fall ett transaktionsregister inte är tillgängligt (artikel 9.3), *eller*

9. inte införa lämpliga förfaranden och system för att mäta, övervaka och begränsa operativa risker och kreditrisker (artikel 11).

9. inte informera kunder och offentliggöra uppgifter i enlighet med det som anges i artikel 7c,

10. inte se till att uppgifter om derivatkontrakt rapporteras eller tillhandahålls för rapportering till transaktionsregister (artikel 9.1 och 9.1a),

11. inte införa lämpliga förfaranden och arrangemang för att säkerställa kvaliteten på de uppgifter som rapporteras (artikel 9.1),

12. inte föra register över alla ingångna derivatkontrakt och varje ändring under minst fem år efter avslutande av kontraktet (artikel 9.2),

13. inte se till att uppgifter om derivatkontrakt rapporteras eller tillhandahålls för rapportering till Europeiska värdepappers- och marknadsmyndigheten i de fall ett transaktionsregister inte är tillgängligt (artikel 9.3),

14. inte införa lämpliga förfaranden och system för att mäta, övervaka och begränsa operativa risker och kreditrisker (artikel 11), *eller*

15. inte ansöka om auktorisation hos Finansinspektionen innan användande eller antagande av en ändring av en modell för beräkning av initialsäkerhet (artikel 11.3).

Den särskilda avgiften ska uppgå till lägst 5 000 kronor och högst 50 miljoner kronor.

Avgiften tillfaller staten.

1. Denna lag träder i kraft den 25 juni 2026.

2. Äldre bestämmelser gäller för överträdelser som har ägt rum före ikraftträdandet.

2.2 Förslag till lag om ändring i lagen (2004:46) om värdepappersfonder

Härigenom föreskrivs¹ att 5 kap. 14 § lagen (2004:46) om värdepappersfonder² ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 kap.

14 §

I en värdepappersfond får, med de ytterligare begränsningar som kan följa av 21 och 22 §§, exponeringen mot en och samma motpart vid transaktioner med sådana derivatinstrument som avses i 12 § andra stycket uppgå till högst 10 procent av fondens värde, när motparten är ett sådant kreditinstitut som anges i 10 §. I andra fall får exponeringen uppgå till högst 5 procent av fondens värde.

I en värdepappersfond får, med de ytterligare begränsningar som kan följa av 21 och 22 §§, exponeringen mot en och samma motpart uppgå till högst 5 procent av fondens värde vid transaktioner med derivatinstrument som inte har överlämnats för clearing hos en auktoriserad eller godkänd central motpart.

Om motparten är ett sådant kreditinstitut som avses i 10 § får transaktioner med sådana derivatinstrument som anges i första stycket uppgå till högst 10 procent av fondens värde.

Denna lag träder i kraft den 25 juni 2026.

¹ Jfr Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/65/EG av den 13 juli 2009 om samordning av lagar och andra författningar som avser företag för kollektiva investeringar i överlåtbara värdepapper (fondföretag), i lydelsen enligt Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2024/2994.

² Senaste lydelse av lagens rubrik 2013:563.

2.3 Förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

Härigenom föreskrivs att det i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) ska införas en ny paragraf, 30 kap. 8 f §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

30 kap.

8 f §

Får regeringen från en annan myndighet en uppgift som är sekretessreglerad i 7 §, och som den myndigheten har fått inom ramen för det samarbete inom ett tillsynskollegium som avses i artikel 24 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 648/2012 av den 4 juli 2012 om OTC-derivat, centrala motparter och transaktionsregister, blir 7 § tillämplig på uppgiften även hos regeringen.

Denna lag träder i kraft den 25 juni 2026.

3 Ärendet

Europaparlamentet och rådet har antagit förordning (EU) 2024/2987 av den 27 november 2024 om ändring av förordningarna (EU) nr 648/2012, (EU) nr 575/2013 och (EU) 2017/1131 vad gäller åtgärder för att minska alltför stora exponeringar mot centrala motparter i tredjeland och effektivisera unionens clearingmarknader, kallad ändringsförordningen. Ändringsförordningen trädde i kraft den 24 december 2024 och den ska, med några undantag, tillämpas fr.o.m. det datumet. Ändringsförordningen finns i *bilaga 1* och en rättelse av en artikel i den svenska språkversionen av förordningen finns i *bilaga 2*. Vidare har Europaparlamentet och rådet antagit direktiv (EU) 2024/2994 av den 27 november 2024 om ändring av direktiven 2009/65/EG, 2013/36/EU och (EU) 2019/2034 vad gäller behandlingen av koncentrationsrisk som är en följd av exponeringar mot centrala motparter och av motpartsrisk i centralt clearade derivattransaktioner, kallat ändringsdirektivet. Ändringsdirektivet trädde i kraft den 24 december 2024. Medlemsstaterna ska senast den 25 juni 2026 sätta i kraft de bestämmelser i lagar och andra författningar som är nödvändiga för att följa direktivet. Ändringsdirektivet finns i *bilaga 3*. I *bilaga 4* finns en uppställning som visar vilka bestämmelser som i svensk rätt genomför ändringsdirektivet.

Under förhandlingen om ändringsförordningen och ändringsdirektivet har en faktapromemoria upprättats inom Regeringskansliet och överlämnats till riksdagen (2022/23:FPM44).

I promemorian föreslås de lagändringar som krävs med anledning av ändringsförordningen och ändringsdirektivet.

4 EU:s förordning om OTC-derivat, centrala motparter och transaktionsregister

4.1 Bakgrund

Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 648/2012 av den 4 juli 2012 om OTC-derivat, centrala motparter och transaktionsregister, kallad EU-förordningen, tillämpas sedan 2012. OTC-derivat är derivatkontrakt som handlas bilateralt mellan köpare och säljare vid sidan av reglerade marknader. Förordningen innehåller bl.a. krav på att alla standardiserade OTC-derivat ska clearas via en s.k. central motpart. En central motpart är en aktör i den finansiella infrastrukturen som träder emellan parterna i en finansiell transaktion och blir då köpare till varje säljare och säljare till varje köpare. Regelverket syftar till att minska systemrisk genom att öka transparensen på OTC-derivatmarknaden och minska de motpartsrisker och operativa risker som är förenade med OTC-derivat (se närmare prop. 2012/13:72 s. 15). Sedan 2012 har det gjorts två större revideringar av EU-

förordningen och den har också kompletterats med ett regelverk som hanterar återhämtning och resolution av centrala motparter.

Två av de globalt mest betydande centrala motparterna är belägna i Storbritannien. Efter beslutet om Storbritanniens utträde ur EU genomfördes en av de större revideringarna av EU-förordningen, med syftet att göra tillsynsarrangemangen för centrala motparter belägna både inom EU och i ett tredjeland mer ändamålsenliga. Europeiska kommissionen har sedan Storbritanniens utträde ur EU också antagit ett antal tillfälliga beslut som har möjliggjort tillträde till centrala motparter i Storbritannien för marknadsaktörer i unionen. Samtidigt har kommissionen uppmanat dessa marknadsaktörer att minska sina exponeringar mot systemviktiga centrala motparter i tredjeland, som anses vara alltför stora. I december 2021 föreslog vidare Europeiska värdepappers- och marknadsmyndigheten (Esma) att åtgärder bör vidtas för att bl.a. minska exponeringarna mot nämnda två centrala motparter i Storbritannien, som benämnts som särskilt systemviktiga.

I december 2022 lämnade kommissionen förslag till ändringar i EU-förordningen och fem andra EU-rättsakter, med bl.a. syftet att hantera finansiella stabilitetsrisker genom att minska EU:s beroende av centrala motparter i tredjeland. Med anledning av förslagen har Europaparlamentet och rådet antagit ändringsförordningen och ändringsdirektivet. I ändringsförordningen ändras även ytterligare en EU-rättsakt.

4.2 Ändringsförordningen

Ändringarna i EU-förordningen har som övergripande syfte att hantera finansiella stabilitetsrisker och att skapa ett effektivt och konkurrenskraftigt clearingsystem inom EU. Det införs nya bestämmelser som är inriktade på att minska alltför stora exponeringar mot systemviktiga centrala motparter i tredjeland som tillhandahåller clearingtjänster som bedömts vara av stor systemvikt. Andra ändringar syftar till att göra unionens clearingsystem mer attraktivt och göra centrala motparter inom EU säkrare och mer motståndskraftiga. Vissa av ändringarna görs också med anledning av de problem som uppdagades på energiderivatmarknaderna under 2022 på grund av de höga och volatila energipriserna.

För att öka clearingen inom EU och därmed minska riskerna mot systemviktiga centrala motparter i tredjeland införs bl.a. ett nytt krav om ett s.k. aktivt konto (artikel 7a). Kravet innebär i huvudsak en skyldighet för vissa aktörer att inneha ett konto hos en central motpart i unionen och cleara ett representativt antal transaktioner på det kontot (skäl 11). Kravet omfattar endast vissa kategorier av derivatkontrakt, för närvarande räntederivat denominerade i euro eller polska zloty och kortfristiga räntederivat denominerade i euro. För tillsyn av att kravet följs införs bl.a. regler om rapportering (artikel 7b). För att uppmuntra clearing inom EU införs vidare en skyldighet för aktörer som tillhandahåller clearingtjänster hos centrala motparter både inom EU och i tredjeland att informera om alternativet inom EU (artikel 7c).

Vissa av ändringarna syftar till att stärka tillsynen över centrala motparter inom EU och tillsynskonvergensens mellan medlemsstaterna.

Exempelvis utvidgas bestämmelserna om auktorisation och utvidgning av auktorisation till att även omfatta icke-finansiella instrument. Vidare får Esma en mer framträdande roll, bl.a. genom att Esma görs till medordförande för tillsynskollegierna tillsammans med den nationella behöriga myndigheten (artikel 18). Esma ges också en koordinerande roll i händelse av kris (artikel 24). Det görs också ändringar för att effektivisera vissa av processerna som följer av förordningen, bl.a. när det gäller auktorisation och utvidgning av auktorisation samt validering av riskmodeller och parametrar (artiklarna 14, 15, 15a, 17, 17a, 49 och 49a). Vidare ska det inrättas en central databas för att effektivisera kommunikationen som följer av förordningen, bl.a. vid dessa processer (artikel 17c).

Det görs vidare justeringar avseende rapporteringskraven. Vissa nya krav införs (artiklarna 7d och 7e) och det görs också justeringar i rapporteringsundantaget för transaktioner som involverar icke-finansiella motparter inom grupper (artikel 9.1). Även andra regler som stärker myndigheters information om icke-finansiella motparter verksamhet införs. Regleringen om att medlemsstaterna ska utse en myndighet som ansvarar för icke-finansiella motparter regelefterlevnad utökas till att avse samtliga skyldigheter som fastställs i EU-förordningen (artikel 10.5). Den myndigheten uppdras vidare att rapportera viss information till Esma om de icke-finansiella motparternas exponeringsnivå i OTC-derivat. Ett antal ändringar införs som avser clearingkravet, bl.a. i de beräkningsregler av positioner som tillämpas i förhållande till clearingtrösklarna (artiklarna 4a och 10). Ett undantag från clearingkravet införs för transaktioner som härrör från s.k. riskreduceringstjänster (artikel 4b). Det görs vidare ändringar i bestämmelserna om riskbegränsningstekniker för OTC-derivatkontrakt som inte clearas via en central motpart (artikel 11). Bland annat införs en auktorisationsprocess för användandet av modeller för beräkning av initialsäkerheter som gäller sådana OTC-derivatkontrakt (artikel 11.3).

Genom ändringsförordningen görs också vissa ändringar i de uppföranderegler som den centrala motparten ska följa i verksamheten. Bland annat i fråga om deltagandekraven för icke-finansiella motparter (artikel 37) och kraven på säkerheter (artikel 46). Vidare införs ytterligare transparenskrav på clearingmedlemmar och kunder som tillhandahåller clearingtjänster till kunder, för att göra det lättare för kunderna att förutse krav på marginalsäkerheter (artikel 38). Det görs även ändringar i bestämmelserna om relationer med tredjeländer (artiklarna 25.4–25.7c, 25a.2, 25b.1, 25f.1, 25o, 25p.1 och 25p.2). Bestämmelserna i EU-förordningen är i huvudsak direkt tillämpliga. Frågan om lagändringar med anledning av ändringsförordningen behandlas i avsnitt 5.

Vidare görs det genom ändringsförordningen också vissa ändringar i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 575/2013 av den 26 juni 2013 om tillsynskrav för kreditinstitut och värdepappersföretag och om ändring av förordning (EU) nr 648/2012, kallad tillsynsförordningen. Vidare görs ändringar i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/1131 av den 14 juni 2017 om penningmarknadsfonder, kallad EU:s förordning om penningmarknadsfonder. Det görs också ändringar i och Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1095/2010 av den 24 november 2010 om inrättande av en europeisk tillsynsmyndighet (Europeiska värdepappers- och marknads-

myndigheten), om ändring av beslut nr 716/2009/EG och om upphävande av kommissionens beslut 2009/77/EG, kallad Esmaförordningen. Ändringarna i tillsynsförordningen och EU:s förordning om penningmarknadsfonder innebär huvudsakligen att anpassningar görs till ändringar i EU-förordningen och att särskilda regler införs för vissa transaktioner som clearas centralt. Ändringen i Esmaförordningen innebär att EU-förordningen läggs till bland de uppräknade EU-rättsakter som den förordningen ska tillämpas på. Dessa ändringar är direkt tillämpliga och behandlas därför inte vidare i denna promemoria.

4.3 Ändringsdirektivet

Till följd av ändringarna i EU-förordningen görs det genom ändringsdirektivet vissa kompletterande ändringar i några EU-direktiv. Bland annat görs det ett par ändringar i Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/65/EG av den 13 juli 2009 av samordning av lagar och andra författningar som avser företag för kollektiva investeringar i överlåtbara värdepapper (fondföretag), kallat UCITS-direktivet. Vidare görs det några ändringar i Europaparlamentets och rådets direktiv 2013/36/EU av den 26 juni 2013 om behörighet att utöva verksamhet i kreditinstitut och om tillsyn av kreditinstitut och värdepappersföretag, om ändring av direktiv 2002/87/EG och om upphävande av direktiv 2006/48/EG och 2006/49/EG, kallat kapitaltäckningsdirektivet. Slutligen görs det också några ändringar i Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/2034 av den 27 november 2019 om tillsyn av värdepappersföretag och om ändring av direktiven 2002/87/EG, 2009/65/EG, 2011/61/EU, 2013/36/EU, 2014/59/EU och 2014/65/EU, kallat värdepappersbolagsdirektivet.

Ändringarna syftar huvudsakligen till att undanröja vissa hinder för central clearing i UCITS-direktivet samt införa vissa förtydliganden i kapitaltäckningsdirektivet och värdepappersbolagsdirektivet, i huvudsak när det gäller institutens riskhantering. Frågan om lagändringar med anledning av ändringsdirektivet behandlas i avsnitt 6.

4.4 Det fortsatta arbetet inom EU

Europeiska kommissionen ges i ändringsförordningen befogenhet att, i vissa fall under vissa särskilt angivna förutsättningar, anta delegerade akter som ändrar eller kompletterar EU-förordningen, bl.a. för att

- ändra förteckningen över derivatkontrakt som omfattas av kravet om aktivt konto (artikel 7a.7), och
- ange metoden för att fastställa avgiftsbeloppen och villkoren för betalning av avgifterna som Europeiska bankmyndigheten (Eba) ska ta ut av de motparter som använder de proformamodeller som validerats av Eba (artikel 11.12a).

Kommissionen ges även befogenhet att anta ett stort antal tekniska standarder för tillsyn som, i vissa fall i samarbete och efter samråd med

andra aktörer, utarbetats av Esma. Det gäller bl.a. för att närmare specificera

- nivå på de clearingtrösklar som är tillämpliga på aggregerade positioner (artikel 4a.4),
- vissa av kraven och uppgifter om rapportering när det gäller aktivt konto (artikel 7a.8),
- den typ av uppgifter som clearingmedlemmar och kunder som tillhandahåller clearingtjänster till kunder ska offentliggöra (artikel 7c.4),
- innehållet i den information som ska rapporteras om clearingverksamhet hos centrala motparter som är godkända enligt artikel 25 (artikel 7d.2),
- innehållet i den information som ska rapporteras av centrala motparter som är auktoriserade enligt artikel 14 (artikel 7e.2),
- vad som utgör systematiska uppenbara fel avseende viss rapportering (artikel 12.5).

Kommissionen ges även befogenhet att anta tekniska standarder för tillsyn som utarbetats av de europeiska tillsynsmyndigheterna för att specificera de tillsynsförfaranden som avses i artikel 11 i EU-förordningen när det gäller vissa riskhanteringsförfaranden (artikel 11.15 aa).

Kommissionen ges även befogenhet att anta tekniska standarder för genomförande som utarbetats av Esma, bl.a. när det gäller format för viss rapportering (artiklarna 7d.3 och 7e.3).

Kommissionen ska, senast den 25 december 2029, utvärdera tillämpningen av EU-förordningen och upprätta en allmän rapport. Rapporten ska läggas fram för Europaparlamentet och rådet, åtföljd av eventuella lämpliga förslag. Esma ska, senast den 25 december under åren 2025, 2026 och 2027, överlämna ett antal rapporter till Europaparlamentet, rådet och kommissionen i flera frågor, bl.a. när det gäller viss tillämpning av EU-förordningen (artikel 85).

Esma ska vidare, senast den 25 juni 2026 eller efter underrättelse från den gemensamma övervakningsmekanismen, i nära samarbete och efter samråd med vissa andra aktörer, bedöma hur effektiv artikel 7a i EU-förordningen är när det gäller att minska exponeringarna mot systemviktiga centrala motparter i tredjeland som erbjuder tjänster av stor systemvikt. Bedömningen ska åtföljas av en rapport till Europaparlamentet, rådet och kommissionen som ska innehålla en konsekvensbedömning av kompletterande åtgärder, däribland kvantitativa tröskelvärden. Inom sex månader från mottagande av den rapporten ska kommissionen utarbeta sin egen rapport, som vid behov kan åtföljas av ett lagstiftningsförslag (artikel 7a.10).

5 Lagändringar med anledning av ändringsförordningen

5.1 Överträdelser av EU-förordningen som kan leda till beslut om särskild avgift

Promemorians förslag: Finansinspektionen ska besluta att en särskild avgift ska tas ut av den som åsidosätter sina skyldigheter enligt EU-förordningen genom att inte uppfylla kraven om

- aktivt konto,
- beräkning och rapportering av aktiviteter och riskexponeringar,
- information till kunder vid tillhandahållandet av clearingtjänster,
- rapportering till Finansinspektionen,
- införande av lämpliga förfaranden och arrangemang för att säkerställa kvaliteten på de uppgifter som rapporteras, eller
- att ansöka om auktorisation innan användande eller antagande av en ändring av en modell för beräkning av initialsäkerhet.

Det ska även göras följdändringar i hänvisningar till EU-förordningen med anledning av ändringar i några artiklar i förordningen.

Promemorians bedömning: EU-förordningens bestämmelser om vilka åtgärder Finansinspektionen ska vidta vid vissa särskilt angivna överträdelser kräver inte några lagstiftningsåtgärder.

Skälen för promemorians förslag och bedömning: Enligt EU-förordningen ska medlemsstaterna införa bestämmelser om sanktioner vid överträdelser av bestämmelserna i avdelning II i förordningen (artiklarna 4–13a) och vidta alla nödvändiga åtgärder för att se till att de genomförs (artikel 12.1). Enligt förordningen ska sanktionerna åtminstone inkludera administrativa avgifter samt vara effektiva, proportionella och avskräckande.

Bestämmelser om sanktioner mot den som åsidosätter sina skyldigheter enligt EU-förordningen har införts i lagen (2013:287) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om OTC-derivat, centrala motparter och transaktionsregister, kallad kompletteringslagen. I den lagen finns bestämmelser om att Finansinspektionen, som är behörig myndighet enligt EU-förordningen (1 kap. 2 §), i vissa uppräknade situationer ska besluta om särskild avgift (2 kap. 1 §). Enligt lagen får Finansinspektionen, för tillsynen över att EU-förordningen följs, förelägga ett företag eller någon annan att tillhandahålla uppgifter, handlingar eller annat (4 kap. 1 § första stycket 1). I lagen finns också en möjlighet för Finansinspektionen att förelägga den som har åsidosatt sina skyldigheter enligt förordningen att inom viss tid vidta en viss åtgärd för att komma till rätta med situationen eller upphöra med ett visst agerande (4 kap. 2 §). Sådana förelägganden får förenas med vite (4 kap. 3 §).

Genom ändringsförordningen införs vissa nya bestämmelser i avdelning II i EU-förordningen och det görs vissa tillägg och ändringar i befintliga bestämmelser i den avdelningen. Vissa justeringar och tillägg

innebär att det krävs ändringar i kompletteringslagen. Dessa behandlas i det följande.

För vissa finansiella och icke-finansiella motparter införs ett antal skyldigheter kopplade till det nya kravet om att inneha och använda ett s.k. aktivt konto (artikel 7a). Det införs också en skyldighet för motparter som omfattas av det kravet att beräkna sina aktiviteter och riskexponeringar i de kategorier av derivatkontrakt som omfattas av kravet om aktivt konto och till sin behöriga myndighet rapportera de uppgifter som är nödvändiga för att bedöma om de uppfyller det kravet. Motparterna ska också rapportera andra uppgifter som visar att vissa uppräknade skyldigheter kopplade till det aktiva kontot är uppfyllda (artikel 7b). Det införs en skyldighet för clearingmedlemmar och kunder som tillhandahåller tjänster både via en central motpart inom EU (dvs. som har auktoriserats enligt artikel 14) och en central motpart i tredjeland (dvs. som har godkänts enligt artikel 25) att tillhandahålla viss information till sina kunder (artikel 7c). Det införs en skyldighet för clearingmedlemmar och kunder som clearar kontrakt genom en central motpart i tredjeland att rapportera sådan clearingverksamhet till sin behöriga myndighet (artikel 7d). För finansiella motparter, icke-finansiella motparter och centrala motparter införs en skyldighet att införa lämpliga förfaranden och arrangemang för att säkerställa kvaliteten på vissa uppgifter som de rapporterar (artikel 9.1 andra stycket). Det görs också justeringar i rapporteringsundantaget för transaktioner som involverar icke-finansiella motparter inom grupper. Genom ett tillägg ska den icke-finansiella motpartens moderföretag inom unionen rapportera den icke-finansiella motpartens derivatpositioner på aggregerad basis (artikel 9.1 tredje stycket). Det införs också en skyldighet för vissa finansiella och icke-finansiella motparter att ansöka om auktorisation från sina behöriga myndigheter innan de använder eller antar en ändring av en modell för beräkning av initialsäkerhet avseende riskhanteringsförfaranden som kräver utbyte av säkerheter när det gäller OTC-kontrakt som inte clearas genom en central motpart (artikel 11.3). Bestämmelserna i EU-förordningen kommer i flera fall dessutom att kompletteras av bindande rättsakter som kommissionen antar med stöd av EU-förordningen.

Med anledning av ändringarna i EU-förordningen bör det göras tillägg i bestämmelserna i kompletteringslagen så att Finansinspektionen ska ta ut särskild avgift även av den som åsidosätter de nya skyldigheterna.

I avdelning II i EU-förordningen införs även en rapporteringsskyldighet för centrala motparter (artikel 7e). Enligt lagen (2007:528) om värdepappersmarknaden ska Finansinspektionen ingripa mot en central motpart som har åsidosatt sina skyldigheter enligt den lagen eller andra författningar som reglerar företags verksamhet (25 kap. 1 §). Bestämmelsen omfattar därmed även skyldigheter enligt EU-förordningen. Finansinspektionen har därigenom enligt gällande rätt befogenheter att utöva tillsyn och meddela sanktioner också avseende den nya rapporteringsskyldigheten. Någon lagändring krävs därför inte.

Det görs dessutom justeringar i bestämmelserna i EU-förordningen om clearingtrösklarna och vilka positioner som ska beräknas när det kommer till den begränsning av clearingskyldigheten som gäller för mindre finansiella motparter och icke-finansiella motparter (artiklarna 4a.1 och 10.1). Dessa ändringar ska dock inte tillämpas förrän den dag vissa

tekniska standarder för tillsyn träder i kraft (artikel 5 i ändringsförordningen). Med nämnda begränsningar av clearingskyldigheten följer vissa skyldigheter. Dessa skyldigheter motsvarar skyldigheter som anges i kompletteringslagen och som, om de åsidosätts, medför att Finansinspektionen ska ta ut en särskild avgift (2 kap. 1 § första stycket 4 och 5). Skyldigheter som åläggs motparterna följer direkt av EU-förordningen och de preciseringar som anges i förordningen ska därför beaktas vid bedömningen om en särskild avgift ska tas ut (se prop. 2012/13:72 s. 53). Någon ändring i sak av bestämmelserna i kompletteringslagen behöver inte göras i anledning av dessa justeringar i EU-förordningen. Däremot behöver det göras följdändringar i hänvisningarna till dessa artiklar i kompletteringslagen med anledning av de ändringar i artiklarna som görs i förordningen.

I EU-förordningen införs även vissa bestämmelser om åtgärder som den behöriga myndigheten ska vidta vid vissa särskilt angivna överträdelser (artiklarna 7a.8, 7b.3 och 12.1a). Genom gällande svensk rätt, och genom de ändringar som föreslås ovan när det gäller särskild avgift, har Finansinspektionen de verktyg som krävs för att kunna utöva den tillsyn som förutsätts i de nya bestämmelserna i EU-förordningen. Det krävs därför inte några lagändringar.

5.2 Sekretess

Promemorians förslag: Får regeringen från en myndighet en uppgift som är sekretessreglerad, och som den myndigheten har tagit emot från någon som deltar i ett tillsynskollegium enligt EU-förordningen under en krissituation, ska sekretessregleringen bli tillämplig på uppgiften även hos regeringen.

Skälen för promemorians förslag

EU-förordningen

Genom ändringsförordningen görs justeringar i EU-förordningens bestämmelser om krissituationer (artikel 24). Bland annat läggs det till att medlemmarna i tillsynskollegiet får vidarebefordra information som delas i kollegiet i krissituationer till de offentliga organ som ansvarar för den finansiella stabiliteten på deras marknader. Möjligheten gäller med förbehåll för den tystnadsplikt som föreskrivs i förordningen (artikel 83) och det anges även att den tystnadsplikten också ska gälla för de organ som tar emot informationen.

Medlemmar i tillsynskollegierna är bl.a. Esma, behöriga myndigheter och centralbanker (artikel 18.2). För Sveriges del är det Finansinspektionen och Riksbanken som kan bli aktuella som medlemmar i sådana kollegier.

Som huvudregel gäller tystnadsplikt för allt mottagande, utbyte eller förmedling av konfidentiella uppgifter enligt EU-förordningen. Esma, de behöriga myndigheterna och berörda centralbanker får dock förmedla konfidentiella uppgifter i enlighet med förordningen om det finns ett medgivande av den som lämnade informationen (artikel 83).

Offentligt organ som ansvarar för den finansiella stabiliteten

Den myndighet som ansvarar för den finansiella stabiliteten i Sverige – och som därmed får vara mottagare av information enligt de nya bestämmelserna i EU-förordningen – definieras inte närmare i EU-förordningen. Eftersom Finansdepartementet och regeringen har det övergripande ansvaret för krishantering och samordning när det gäller krishantering ligger det närmast till hands att uppfatta bestämmelsen i EU-förordningen som att det i Sverige är regeringen (Finansdepartementet) som avses. Finansdepartementet och regeringen har också ansvar för att följa utvecklingen på de finansiella marknaderna och initiera ändringar i regelverken eller ingripa genom statliga insatser om det bedöms nödvändigt och effektivt (jfr ”Överenskommelse om samarbete avseende finansiell stabilitet och krishantering”, Finansiella stabilitetsrådet, 2016-12-07, Fi2016/04470). Det kan alltså uppstå situationer då regeringen (Finansdepartementet) har behov av att få tillgång till uppgifter som delas i ett tillsynskollegium enligt EU-förordningen för att kunna fullgöra sin uppgift att värna den finansiella stabiliteten i Sverige. I skälen i ändringsförordningen anges också särskilt ministerier som exempel på sådant offentligt organ som avses i artikeltexten (skäl 39).

Informationsdelning och överföring av sekretess

Den information som utbyts inom ett tillsynskollegium enligt EU-förordningen i en krissituation kan innehålla känsliga uppgifter om t.ex. affärs-mässiga förhållanden. Om sådana uppgifter offentliggörs kan det leda till avsevärd ekonomisk skada för en enskild. När svenska myndigheter tar emot uppgifter från utländska myndigheter kan det bli aktuellt att tillämpa flera sekretessbestämmelser.

Tillsynssekretessen på finansmarknadsområdet gäller för uppgift om affärs- eller driftförhållanden hos den som myndighetens verksamhet avser om det kan antas att denne lider skada om uppgiften röjs (30 kap. 4 § offentlighets- och sekretesslagen [2009:400], OSL). Sekretess gäller vidare för uppgift om ekonomiska eller personliga förhållanden för annan som har trätt i affärsförbindelse eller liknande förbindelse med den som myndighetens verksamhet avser. Begreppet tillsyn bör inte ges en alltför snäv tolkning utan får anses omfatta alla de fall där en myndighet har en övervakande eller styrande funktion (prop. 1979/80:2 Del A s. 233, prop. 2015/16:5 s. 708 och prop. 2021/22:41 s. 187). Bestämmelsen är också tillämplig på den del av Riksbankens verksamhet som består i övervakning av det finansiella systemet (jfr prop. 1979/80:2 Del A s. 233, prop. 2015/16:5 s. 708 och prop. 2021/22:41 s. 187). Tillsynssekretessen är vidare absolut i den utsträckning riksdagen har godkänt avtal om detta, för sådan uppgift om affärs- eller driftförhållande och ekonomiska eller personliga förhållanden som myndigheten har fått enligt EU-förordningen (30 kap. 7 § OSL). Med avtal avses bl.a. en EU-förordning (prop. 2006/07:110 s. 38 och 41 samt RÅ 2007 ref. 45).

Sekretess gäller således hos både Finansinspektionen och Riksbanken i det internationella samarbetet enligt EU-förordningen enligt ovan (se också prop. 2012/13:72 s. 34–35). I offentlighets- och sekretesslagen finns det bestämmelser som under vissa förutsättningar gör det möjligt att lämna över uppgifter som är sekretessbelagda hos en myndighet till en annan

myndighet. Exempelvis får en sekretessbelagd uppgift lämnas till regeringen (10 kap. 15 § OSL). Om sekretess gäller enligt ett internationellt avtal (som nämns ovan) får den sekretessbrytande bestämmelsen inte tillämpas i strid med det aktuella avtalet (30 kap. 7 § andra stycket OSL). Om uppgifter vidareförmedlas till regeringen (Finansdepartementet) i enlighet med det som anges i bestämmelserna om krissituationer i EU-förordningen (artikel 24) får den sekretessbrytande bestämmelsen alltså tillämpas. Bestämmelserna i offentlighets- och sekretesslagen tillgodoser alltså Finansinspektionens och Riksbankens möjligheter att förmedla uppgifter som de har tagit emot enligt EU-förordningen till regeringen (Finansdepartementet).

Motsvarande sekretesskydd som följer av den tillsynssekretess som nämns ovan finns inte hos regeringen (Finansdepartementet). Information som delas i kollegiet i krissituationer kan ha direkt betydelse för den finansiella stabiliteten i Sverige. För att tillgodose behovet av sekretess för uppgifterna vid en vidareförmedling bör det införas en bestämmelse om överföring av sekretess som motsvarar den sekretess som gäller för Finansinspektionen respektive Riksbanken avseende aktuella uppgifter. Behovet av insyn avseende de uppgifter som kan komma att vidareförmedlas bedöms inte vara större hos regeringen (Finansdepartementet) än hos Finansinspektionen eller Riksbanken.

6 Genomförande av ändringsdirektivet

6.1 UCITS-direktivet

Promemorians förslag: Begränsningen av en värdepappersfonds tillåtna exponering mot en och samma motpart vid transaktioner med derivatinstrument ska gälla alla derivatinstrument som inte har överlämnats för clearing hos en central motpart.

Promemorians bedömning: Övriga ändringar i UCITS-direktivet om ett fondföretags tillåtna riskexponering och definitionen av central motpart kräver inga lagstiftningsåtgärder.

Skälen för promemorians förslag och bedömning: I UCITS-direktivet finns flera begränsningsregler för placeringar av ett fondföretags medel avseende olika typer av tillgångsslag. Det finns också regler som tar sikte på att begränsa den sammanlagda exponeringen gentemot ett och samma företag vid kombinationer av placeringar i olika tillgångsslag. Det som i direktivet benämns fondföretag benämns i svensk rätt värdepappersfond när det är fråga om en svensk fond.

Genom de ändringar i UCITS-direktivet som görs genom ändringsdirektivet ska den begränsningsregel som avser ett fondföretags exponering gentemot en och samma motpart vid transaktioner med derivatinstrument avse alla transaktioner med derivatinstrument som inte har överlämnats för clearing hos en central motpart (artikel 52.1 andra stycket i UCITS-direktivet). Genom ändringarna gäller begränsningen alltså inte längre bara OTC-derivat, men den omfattar bara derivattransaktioner som

inte clearas centralt hos en central motpart som är auktoriserad eller godkänd enligt EU-förordningen. Motsvarande ändring görs även i en begränsningsregel som avser den sammanlagda exponeringen i olika tillgångsslag gentemot ett och samma företag (artikel 52.2 andra stycket c).

Ändringarna motiveras med att central clearing minskar den motparts-risk som är inneboende i derivatkontrakt och att det därför är nödvändigt att beakta huruvida ett derivat har clearats centralt när tillämpliga motpartsriskbegränsningar fastställs (skäl 1). Genom att också ange derivattransaktion i stället för transaktion med OTC-derivat syftar ändringarna också till att skapa likvärdiga förutsättningar för s.k. börs-handlade derivat och OTC-derivat (skäl 1).

För att genomföra ändringarna i UCITS-direktivet i svensk rätt bör det göras motsvarande ändringar i lagen (2004:46) om värdepappersfonder. Den begränsning som i dag gäller exponeringen mot en och samma motpart vid transaktioner med OTC-derivat bör därför ändras så att den i stället gäller transaktioner med alla derivatinstrument som inte har clearats genom en central motpart (5 kap. 14 §). Därigenom ändras även begränsningen av den sammanlagda exponeringen i olika tillgångsslag gentemot ett enskilt företag (5 kap. 21 §).

Övriga ändringar i UCITS-direktivet innebär att det införs en definition av central motpart (artikel 2.1 v) och görs en justering i en undantagsbestämmelse (artikel 52.2 första stycket). Den nya definitionen kräver ingen lagstiftningsåtgärd (se avsnitt 9.2). Det krävs inte heller någon lagstiftningsåtgärd med anledning av justeringen i undantagsbestämmelsen, utan den tillgodoses genom gällande rätt (se 5 kap. 6 § första stycket och andra stycket 3 lagen om värdepappersfonder).

6.2 Kapitaltäckningsdirektivet och värdepappersbolagsdirektivet

6.2.1 Riskhantering

Promemorians bedömning: Kapitaltäckningsdirektivets och värdepappersbolagsdirektivets nya regler om institut och värdepappersföretags hantering av koncentrationsrisk avseende exponeringar mot centrala motparter tillgodoses genom gällande rätt.

De nya reglerna i värdepappersbolagsdirektivet om upprättande av särskilda planer bör genomföras i föreskrifter på lägre nivå än lag. Detsamma gäller de nya reglerna i värdepappersbolagsdirektivet om innehållet i företagets system och processer samt upprättandet av motsvarande särskilda planer.

Skälen för promemorians bedömning: I kapitaltäckningsdirektivet finns ett antal krav när det gäller riskhantering. Ett institut ska bl.a. ha robusta system för styrning och kontroll över de risker som institutets verksamhet är förknippad med. I det ingår att ha effektiva processer för att hantera, övervaka och rapportera risker som institutet är eller kan bli exponerat för (artikel 74). Ledningsorganet ska godkänna och regelbundet utvärdera riskhanteringen i institutet (artikel 76). Även värdepappers-

bolagsdirektivet innehåller liknande regler om riskhantering och robusta styrningsformer avseende värdepappersföretag (artikel 26.1). I det direktivet finns också detaljerade krav som anger att värdepappersföretagens system och processer för riskhantering ska identifiera, mäta, hantera och övervaka väsentliga källor och effekter av olika risktyper, och hur de påverkar kapitalbasen (artikel 29).

Bestämmelser om riskhantering finns i svensk rätt i rörelselagstiftningen. Enligt gällande rätt ska ett kreditinstitut bl.a. identifiera, mäta, styra, internt rapportera och ha kontroll över de risker som dess rörelse är förknippad med. Ett institut ska även se till att ha en tillfredsställande intern kontroll. Styrelsen i ett kreditinstitut ska se till att det finns skriftliga interna riktlinjer och instruktioner i den omfattning som behövs för att uppfylla kraven och för att i övrigt styra rörelsen (6 kap. 2, 4 a och 5 §§ lagen [2004:297] om bank- och finansieringsrörelse, LBF). Motsvarande regler finns även för värdepappersbolag (8 kap. 4 och 8 §§ lagen [2007:528] om värdepappersmarknaden, LVM). Det som i EU-rättsakterna benämns värdepappersföretag benämns i svensk rätt värdepappersbolag när det är fråga om svenska företag.

Finansinspektionen får meddela föreskrifter om vilka åtgärder ett kreditinstitut och värdepappersbolag ska vidta för att uppfylla kraven på bl.a. riskhantering (16 kap. 1 § 5 LBF och 5 kap. 2 § 5 förordningen [2004:329] om bank- och finansieringsrörelse, FBF, och 8 kap. 35 § 1 LVM och 6 kap. 1 § 9 förordningen [2007:572] om värdepappersmarknaden, FVM).

Ändringarna som görs i kapitaltäckningsdirektivet och värdepappersbolagsdirektivet genom ändringsdirektivet innebär att koncentrationsrisk som är en följd av exponeringar mot centrala motparter läggs till som exempel på sådan risk som instituten respektive värdepappersföretagen ska beakta. Vid den bedömningen ska villkoren i artikel 7a i EU-förordningen beaktas (artikel 74.1 b i kapitaltäckningsdirektivet respektive artikel 26.1 första stycket b i värdepappersbolagsdirektivet). Sådan risk läggs också till i värdepappersbolagsdirektivets detaljerade regler som avser innehållet i företagens system och processer (artikel 29.1 första stycket e i värdepappersbolagsdirektivet). Ändringarna innebär vidare att ledningsorganet för instituten respektive värdepappersföretagen ska upprätta särskilda planer och fastställa kvantifierbara mål i enlighet med de krav som fastställs i artikel 7a i EU-förordningen. Detta för att övervaka och hantera den koncentrationsrisk som är en följd av exponeringar mot centrala motparter som erbjuder tjänster av stor systemvikt för unionen eller för en eller flera av dess medlemsstater (artikel 76.2 i kapitaltäckningsdirektivet respektive artikel 29.1 sjätte stycket i värdepappersbolagsdirektivet).

Reglerna i kapitaltäckningsdirektivet om riskhantering omfattar de risker ett institut är eller kan bli exponerat för. Detsamma gäller motsvarande regler i värdepappersbolagsdirektivet för värdepappersföretag. Ändringarna, att koncentrationsrisk som är en följd av exponeringar mot centrala motparter läggs till som ett exempel på en sådan risk som ska beaktas, innebär därför inte att det införs nya krav och de tillgodoses därmed genom gällande rätt.

De nya kraven i artikel 76.2 i kapitaltäckningsdirektivet om upprättande av särskilda planer bör genomföras genom föreskrifter inom ramen för befintliga bemyndiganden (16 kap. 1 § 5 LBF och 5 kap. 2 § 5 FBF). Det-

samma gäller de nya kraven i artikel 29.1 i värdepappersbolagsdirektivet om innehållet i företagens system och processer samt upprättandet av särskilda planer (8 kap. 35 § 1 LVM och 6 kap. 1 § 9 FVM).

6.2.2 Översyn och utvärdering avseende riskhantering

Promemorians bedömning: Kapitalkämningsdirektivets och värdepappersbolagsdirektivets nya regler om vad Finansinspektionen ska beakta vid översyns- och utvärderingsprocessen tillgodoses genom gällande rätt.

Skälen för promemorians bedömning: I både kapitalkämningsdirektivet och värdepappersbolagsdirektivet finns regler om den behöriga myndighetens översyns- och utvärderingsprocess för institut och värdepappersföretag (artiklarna 97–101 i kapitalkämningsdirektivet respektive artikel 36 i värdepappersbolagsdirektivet).

Genom ändringsdirektivet görs tillägg i de båda direktiven som innebär att behöriga myndigheter ska bedöma och övervaka utvecklingen när det gäller företagens metoder för att hantera koncentrationsrisk som är en följd av exponeringar mot centrala motparter. Detta innebär de planer som ska upprättas i enlighet med direktiven samt de framsteg som företagen gör för att anpassa sina affärsmodeller till de krav som följer av kravet om aktivt konto (artikel 81 i kapitalkämningsdirektivet respektive artikel 36.1 i värdepappersbolagsdirektivet).

Finansinspektionen har i sin tillsyn bl.a. att följa de bestämmelser om översyns- och utvärderingsprocess som finns i artiklarna 97–101 i kapitalkämningsdirektivet respektive artikel 36 i värdepappersbolagsdirektivet (9 § förordningen [2014:993] om särskild tillsyn och kapitalbuffertar). De nya reglerna om vad Finansinspektionen ska beakta vid översyns- och utvärderingsprocessen kräver därför inte någon lagstiftningsåtgärd.

6.2.3 Tillsynsbefogenheter avseende riskhanteringen

Promemorians bedömning: Kapitalkämningsdirektivets och värdepappersbolagsdirektivets nya regler i fråga om vissa tillsynsbefogenheter tillgodoses genom gällande rätt.

Skälen för promemorians bedömning: I både kapitalkämningsdirektivet och värdepappersbolagsdirektivet finns regler om den behöriga myndighetens tillsynsbefogenheter (artikel 104 respektive artikel 39).

Genom ändringsdirektivet görs ett tillägg i kapitalkämningsdirektivet som innebär att behöriga myndigheter ska ha befogenhet att ingripa om myndigheten anser att det finns en alltför stor koncentrationsrisk som är en följd av exponeringar mot en central motpart. Myndigheterna får då kräva att instituten minskar sina exponeringar mot denna centrala motpart eller omfördelar exponeringar mellan sina clearingkonton i enlighet med artikel 7a i EU-förordningen (artikel 104.1 o i kapitalkämningsdirektivet). Motsvarande tillägg görs i värdepappersbolagsdirektivet (artikel 39.2).

Enligt gällande rätt kan Finansinspektionen ingripa mot ett kreditinstitut respektive ett värdepappersinstitut genom olika slag av förelägganden i syfte att institutet ska uppfylla de krav som gäller för verksamheten (15 kap. 1 § LBF respektive 25 kap. 1 § LVM). Svensk rätt uppfyller därmed direktivens krav i dessa delar och det krävs därför inte någon lagstiftningsåtgärd.

7 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Promemorians förslag: Lagändringarna ska träda i kraft den 25 juni 2026.

Äldre bestämmelser i lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om OTC-derivat, centrala motparter och transaktionsregister ska gälla för överträdelser som har ägt rum före ikraftträdandet.

Promemorians förslag: Både ändringsförordningen och ändringsdirektivet trädde i kraft den 24 december 2024.

Medlemsstaterna ska senast den 25 juni 2026 anta och offentliggöra de bestämmelser som är nödvändiga för att följa ändringsdirektivet. De nationella bestämmelserna ska tillämpas från och med detta datum. Lagändringarna bör därför träda i kraft samma dag. Det är lämpligt att övriga lagändringar träder i kraft samma dag. Det bör anges i en övergångsbestämmelse att äldre bestämmelser i kompletteringslagen gäller för överträdelser som har ägt rum före ikraftträdandet. Ändringen i lagen om värdepappersfonder kräver inte någon övergångsbestämmelse.

8 Förslagets konsekvenser

Promemorians bedömning: Förslagen i promemorian bedöms kunna leda till ökade, om än begränsade, kostnader för Finansinspektionen. Eventuella ökade kostnader för Finansinspektionen och de allmänna förvaltningsdomstolarna kan hanteras inom befintliga ekonomiska ramar. Förslagen bedöms inte medföra ökade kostnader för företagen.

Skälen för promemorians bedömning

Ramen för konsekvensanalysen

Förslagen i denna promemoria kompletterar EU-förordningen, som är direkt tillämplig i Sverige. I promemorian finns också förslag till ändringar som är nödvändiga för att genomföra ändringar i UCITS-direktivet. Ändringarna i EU-förordningen och UCITS-direktivet görs genom ändringsförordningen och ändringsdirektivet. Effekterna av de rättsakterna har analyserats i de konsekvensanalyser som gjorts vid fram-

tagandet av och under förhandlingen om rättsakterna (SWD(2022)697 final och 2022/23:FPM44). I ändringsförordningen finns ett stort antal direkt tillämpliga bestämmelser som innebär nya och förändrade skyldigheter för företag och behöriga myndigheter. Konsekvensanalysen i denna promemoria är dock begränsad till de lagförslag som lämnas.

Alternativa lösningar

Det bedöms inte finnas några alternativa lösningar som skulle vara lämpliga när det gäller de åtgärder som är nödvändiga för att anpassa den svenska lagstiftningen till EU-förordningen respektive UCITS-direktivet. Om Sverige inte gör nödvändiga lagändringar är det sannolikt att Europeiska kommissionen inleder ett förfarande om fördragsbrott. Att avstå från att införa nödvändiga bestämmelser utgör alltså inte något alternativ. Förslagen går inte längre än vad som är nödvändigt för att uppfylla kraven enligt EU-förordningen respektive UCITS-direktivet.

Effekter för företagen

Förslagen i denna promemoria om ändringar i kompletteringslagen innebär att de olika slag av överträdelser som kan leda till ett ingripande från Finansinspektionen utökas (se avsnitt 5.1). Förslagen i denna del berör framför allt finansiella och icke-finansiella företag som ägnar sig åt handel med OTC-derivat samt moderföretag till vissa av de icke-finansiella företagen.

EU-förordningen förutsätter att det införs nationella bestämmelser som ger behöriga myndigheter befogenheter att besluta om särskild avgift. För att ge de nya eller ändrade skyldigheterna i EU-förordningen genomslag i svensk rätt krävs därför att Sverige inför bestämmelser i lag. De aktuella ändringarna i EU-förordningen innebär i viss mån helt nya skyldigheter, mest framträdande i det avseendet är kravet om aktivt konto. Det är dock konsekvenser som följer direkt av EU-förordningen, inte av de föreslagna lagändringarna.

I promemorian föreslås också en ändring i lagen om värdepappersfonder med anledning av ändringar i UCITS-direktivet om en värdepappersfonds tillåtna riskexponering mot en och samma motpart vid placeringar i vissa derivatinstrument. Ändringen innebär en mindre justering i regelverket och bedöms därför inte medföra några kostnader för fondbolagen. Genom att regleringen därigenom endast kommer att ta sikte på derivatkontrakt som inte lämnats för clearing hos en central motpart kan förslaget snarare förväntas underlätta för fondbolagen och därmed minska kostnaderna.

Förslagen i denna promemoria bedöms inte ha någon påverkan på konkurrensförhållandena mellan de berörda företagen.

Effekter för Finansinspektionen

I promemorian föreslås bl.a. ändringar i kompletteringslagen. Ändringarna innebär dels att Finansinspektionen ska kunna ingripa genom att besluta att ta ut en särskild avgift av den som åsidosätter vissa nya eller ändrade skyldigheter enligt EU-förordningen, dels vissa ändringar i lagen om värdepappersfonder och offentlighets- och sekretesslagen.

Finansinspektionens verksamhet avseende bl.a. regelgivning och tillsyn finansieras via anslag i statens budget. Kostnaderna för den verksamheten

täcks genom avgifter som tas ut enligt förordningen (2007:1135) om årliga avgifter för finansiering av Finansinspektionens verksamhet, som ska uppgå till belopp som motsvarar kostnaden för den verksamhet som ska finansieras. Inspektionen redovisar de avgiftsintäkterna mot inkomstittel på statens budget. Det kan inte uteslutas att förslagen i denna promemoria leder till vissa ökade kostnader för Finansinspektionen. Eventuella kostnader som förslagen i denna promemoria, liksom ändringarna i EU-förordningen, kan leda till för den nationella budgeten ska finansieras i linje med de principer om neutralitet för statens budget som riksdagen beslutat om (prop. 1994/95:40, bet. 1994/95:FiU5, rskr. 1994/95:67).

Effekter för domstolarna

De ytterligare möjligheter för Finansinspektionen att ingripa som föreslås i promemorian förväntas inte leda till någon märkbar ökning av antalet mål hos de allmänna förvaltningsdomstolarna. I det fall budgetära konsekvenser skulle uppstå för domstolarna med anledning av förslagen, ska de hanteras inom befintliga ekonomiska ramar.

Speciella informationsinsatser

Det bedöms inte finnas något behov av särskilda informationsinsatser.

Överensstämmelser med unionsrätten

Förslagen står i överenskommelse med unionsrätten.

9 Författningskommentar

9.1 Förslaget till lag om ändring i lagen (2013:287) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om OTC-derivat, centrala motparter och transaktionsregister

2 kap.

1 § Finansinspektionen ska besluta att en särskild avgift ska tas ut av den som åsidosätter sina skyldigheter enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 648/2012 genom att

1. inte överlämna OTC-derivatkontrakt för clearing hos central motpart (artikel 4),

2. inte tillämpa rättvisa, skäliga, icke-diskriminerande och transparenta handelsvillkor vid tillhandahållandet av clearingtjänster (artikel 4.3a),

3. inte vidta alla rimliga åtgärder för att identifiera, förebygga, hantera och övervaka intressekonflikter vid tillhandahållandet av clearingtjänster (artikel 4.3a),

4. inte underrätta Europeiska värdepappers- och marknadsmyndigheten och Finansinspektionen om att positioner i OTC-derivatkontrakt inte har beräknats eller att positionerna överskrider relevanta tröskelvärden (artiklarna 4a.1 och 10.1),

5. inte upprätta clearingarrangemang (artiklarna 4a.1 och 10.1),

6. inte uppfylla de skyldigheter som följer av kravet om aktivt konto i enlighet med det som anges i artikel 7a,

7. inte beräkna sina aktiviteter och riskexponeringar i enlighet med det som anges i artikel 7b,

8. inte rapportera till Finansinspektionen i enlighet med det som anges i artiklarna 7b, 7d och 9.1,

9. inte informera kunder och offentliggöra uppgifter i enlighet med det som anges i artikel 7c,

10. inte se till att uppgifter om derivatkontrakt rapporteras eller tillhandahålls för rapportering till transaktionsregister (artikel 9.1 och 9.1a),

11. inte införa lämpliga förfaranden och arrangemang för att säkerställa kvaliteten på de uppgifter som rapporteras (artikel 9.1),

12. inte föra register över alla ingångna derivatkontrakt och varje ändring under minst fem år efter avslutande av kontraktet (artikel 9.2),

13. inte se till att uppgifter om derivatkontrakt rapporteras eller tillhandahålls för rapportering till Europeiska värdepappers- och marknadsmyndigheten i de fall ett transaktionsregister inte är tillgängligt (artikel 9.3),

14. inte införa lämpliga förfaranden och system för att mäta, övervaka och begränsa operativa risker och kreditrisker (artikel 11), eller

15. inte ansöka om auktorisation hos Finansinspektionen innan användande eller antagande av en ändring av en modell för beräkning av initialsäkerhet (artikel 11.3).

Den särskilda avgiften ska uppgå till lägst 5 000 kronor och högst 50 miljoner kronor.

Avgiften tillfaller staten.

Paragrafen innehåller bestämmelser om särskild avgift. Den kompletterar artikel 12 i EU-förordningen. Övervägandena finns i avsnitt 5.1.

I *första stycket 4* ändras den nuvarande hänvisningen till artiklarna 4a.1 a och 10.1 a i EU-förordningen till att i stället avse artiklarna 4a.1 och 10.1. Det är en följdändring med anledning av ändringar i artiklarna i EU-förordningen. Det innebär inte någon ändring i sak.

I *punkt 5* ändras den nuvarande hänvisningen till artiklarna 4a.1 b och 10.1 b i EU-förordningen till att i stället avse artiklarna 4a.1 och 10.1. Det är en följdändring med anledning av ändringar i artiklarna i EU-förordningen. Det innebär inte någon ändring i sak.

Punkterna 6–9, 11 och 15 är nya och innebär att Finansinspektionen ska ingripa även mot den som åsidosätter sina skyldigheter enligt de angivna artiklarna i EU-förordningen. *Punkterna 6 och 7* avser de skyldigheter som följer av det nya kravet om aktivt konto (artikel 7a), och övervakningen av det kravet (artikel 7b). *Punkt 8* avser de nya skyldigheter som gäller rapportering till Finansinspektionen. Dessa finns bl.a. i den nya artikeln om övervakning av kravet om aktivt konto (artikel 7b) och i den nya artikeln om rapportering av clearingverksamhet hos centrala motparter som är godkända enligt artikel 25 (artikel 7d). I punkten avses också den nya rapporteringsskyldighet som införs för moderföretag till sådana icke-finansiella motparter som avses i artikel 9.1 tredje stycket. *Punkt 11* avser den nya skyldigheten för finansiella motparter, icke-finansiella motparter och centrala motparter att införa lämpliga förfaranden och arrangemang för att säkerställa kvaliteten på de uppgifter som rapporteras (artikel 9.1 andra stycket). *Punkt 15* avser den nya skyldigheten att ansöka om auktorisation innan användning, eller antagande av en ändring, av en modell för beräkning av initialsäkerhet med avseende på riskhanteringsförfaranden om utbyte av säkerheter (artikel 11.3 tredje stycket).

Bestämmelserna i EU-förordningen kommer i flera fall att kompletteras av rättsakter som antas av Europeiska kommissionen, bl.a. genom olika tekniska standarder för tillsyn. Vid bedömning av om skyldigheterna i EU-förordningen har åsidosatts bör kraven i förordningen förstås som att de preciseras i sådana direkt tillämpliga EU-rättsakter. Det innebär att en överträdelse av bestämmelser i sådana rättsakter också kan utgöra en överträdelse av de bestämmelser i EU-förordningen som de hänför sig till (jfr prop. 2016/17:162 s. 747, se också prop. 2019/20:174 s. 33).

Övriga ändringar i paragrafen är redaktionella.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 25 juni 2026.

2. Äldre bestämmelser gäller för överträdelser som har ägt rum före ikraftträdandet.

Övervägandena finns i avsnitt 7.

I *punkt 1* anges när lagen träder i kraft.

För överträdelser som har ägt rum före ikraftträdandet ska dock, enligt *punkt 2*, äldre bestämmelser tillämpas. Om ett tillsynsärende inleds efter ikraftträdandet avseende överträdelser som har ägt rum före ikraftträdandet ska äldre bestämmelser också tillämpas.

9.2 Förslaget till lag om ändring i lagen (2004:46) om värdepappersfonder

5 kap.

14 § I en värdepappersfond får, med de ytterligare begränsningar som kan följa av 21 och 22 §§, exponeringen mot en och samma motpart *uppgå till högst 5 procent av fondens värde vid transaktioner med derivatinstrument som inte har överlämnats för clearing hos en auktoriserad eller godkänd central motpart.*

Om motparten är ett sådant kreditinstitut som avses i 10 § får transaktioner med sådana derivatinstrument som anges i första stycket uppgå till högst 10 procent av fondens värde.

Paragrafen innehåller bestämmelser om en värdepappersfonds exponering mot en och samma motpart vid placeringar i derivatinstrument. Ändringarna i paragrafen genomför delvis artikel 52.1 i UCITS-direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 6.1.

I *första stycket* anges vilka derivatinstrument som ska ingå i beräkningen enligt paragrafen och vad exponeringen högst får uppgå till. Ändringen innebär dels att transaktioner med alla derivatinstrument – och inte som enligt den nuvarande lydelsen bara OTC-derivat – omfattas av begränsningen, dels att sådana derivatinstrument som har överlämnats för clearing hos en central motpart undantas. I 12 § regleras vilka derivatinstrument som medel i en värdepappersfond får placeras i. Med central motpart avses detsamma som i definitionen i artikel 2.1 v i UCITS-direktivet. I den artikeln hänvisas till definitionen av en central motpart i artikel 2.1 i EU-förordningen (dvs. en juridisk person som träder emellan motparterna i

kontrakt som är föremål för handel på en eller flera finansmarknader och blir köpare till varje säljare och säljare till varje köpare). Med auktoriserad eller godkänd central motpart avses en central motpart som är auktoriserad enligt artikel 14 respektive godkänd enligt artikel 25 i EU-förordningen.

Andra stycket, som är nytt, motsvarar i sak nuvarande första meningen om det som gäller när motparten är ett kreditinstitut. Exponeringen mot ett kreditinstitut får uppgå till högst tio procent av fondens värde. I övrigt gäller de begränsningsregler som anges i första stycket även när motparten är ett kreditinstitut.

9.3 Förslaget till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

30 kap.

8 f § Får regeringen från en annan myndighet en uppgift som är sekretessreglerad i 7 §, och som den myndigheten har fått inom ramen för det samarbete inom ett tillsynskollegium som avses i artikel 24 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 648/2012 av den 4 juli 2012 om OTC-derivat, centrala motparter och transaktionsregister, blir 7 § tillämplig på uppgiften även hos regeringen.

Paragrafen, som är ny, innehåller en bestämmelse om överföring av sekretess när vissa uppgifter lämnas till regeringen. Den kompletterar artikel 24.2 i EU-förordningen. Övervägandena finns i avsnitt 5.2.

Bestämmelsen innebär att sekretess enligt 7 § ska gälla om regeringen har fått en uppgift som är sekretessreglerad enligt den paragrafen från en annan myndighet enligt artikel 24 i EU-förordningen. Enligt den artikeln får medlemmar i de tillsynskollegier för centrala motparter som regleras i den förordningen, i krissituationer, vidareförmedla information till det organ som ansvarar för den finansiella stabiliteten, vilket i Sverige är regeringen (Finansdepartementet). För svensk del är det Finansinspektionen och Riksbanken som kan vara medlemmar i sådana tillsynskollegier.

Hänvisningen till EU-förordningen är utformad på så sätt att den avser förordningen i den vid varje tidpunkt gällande lydelsen, s.k. dynamisk hänvisning.

Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2024/2987 av den 27 november 2024 om ändring av förordningarna (EU) nr 648/2012, (EU) nr 575/2013 och (EU) 2017/1131 vad gäller åtgärder för att minska alltför stora exponeringar mot centrala motparter i tredjeland och effektivisera unionens clearingmarknader

Rättelse till Europaparlamentets och rådets
förordning (EU) 2024/2987 av den 27 november
2024 om ändring av förordningarna (EU) nr
648/2012, (EU) nr 575/2013 och (EU)
2017/1131 vad gäller åtgärder för att minska
alltför stora exponeringar mot centrala motparter
i tredjeland och effektivisera unionens
clearingmarknader

Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2024/2994 av den 27 november 2024 om ändring av direktiven 2009/65/EG, 2013/36/EU och (EU) 2019/2034 vad gäller behandlingen av koncentrationsrisk som är en följd av exponeringar mot centrala motparter och av motpartsrisk i centralt clearade derivattransaktioner

Jämförelsetabell: Direktiven och svensk lag

Bilaga 4

En sammanställning av artiklar i ändringsdirektivet och UCITS-direktivet, kapitaltäckningsdirektivet och värdepappersbolagsdirektivet och bestämmelser i föreslagen och befintlig svensk lagstiftning.

Artikel i ändrings- direktivet	Artikel i UCITS- direktivet	Svenska bestämmelser
1.1	2.1 v	Kräver inte någon lagstiftningsåtgärd, se författningskommentaren till 5 kap. 14 § lagen (2004:46) om värdepappersfonder, LVF.
1.2	52.1 andra stycket	5 kap. 14 § LVF
1.2	52.2 första stycket	5 kap. 6 § andra stycket 3 LVF
1.2	52.2 andra stycket c	5 kap. 21 § LVF
Artikel i ändrings- direktivet	Artikel i kapital- täckningsdirektivet	Svenska bestämmelser
2.1	74.1 b	6 kap. 2 § och 16 kap. 1 § 5 lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse, LBF, 5 kap. 2 § 5 förordningen (2004:329) om bank- och finansieringsrörelse, FBF, och myndighetsföreskrifter.
2.2	76.2 femte stycket	6 kap. 2 och 5 §§ och 16 kap. 1 § 5 LBF, 5 kap. 2 § 5 FBF och myndighetsföreskrifter.
2.3	81	9 § förordningen (2014:993) om särskild tillsyn och kapitalbuffertar.
2.4	100	Artikeln riktar sig inte till medlemsstaterna.
2.5	104.1 o	15 kap. 1 § LBF
Artikel i ändrings- direktivet	Artikel i värde- pappersbolags- direktivet	Svenska bestämmelser
3.1	3.1.34	1 kap. 4 b § lagen (2007:528) om värdepappersmarknaden, LVM.
3.1	3.1.35	Termen används inte i lag.
3.2	26.1 b	8 kap. 4 § och 35 § 1 LVM, 6 kap. 1 § 9 förordningen (2007:572) om värdepappersmarknaden, FVM, och myndighetsföreskrifter.

Bilaga 4	3.3	29.1 första stycket e och sjätte stycket	8 kap. 4 §, 8 § och 35 § 1 LVM, 6 kap. 1 § 9 FVM och myndighetsföreskrifter.
	3.4	36.1 tredje stycket	9 § förordningen om särskild tillsyn och kapitalbuffertar.
	3.5	39.2	25 kap. 1 § LVM